

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno disertanta/disertantky:	JUDr. Daniela Němečková
Téma práce:	Retribuční soudnictví mimořádných lidových soudů ve středních Čechách,
Rozsah práce:	Vlastní text 206 str., použité prameny a literatura 17 str., 5 str. seznam zkratk a tabulek, 83 str. přílohy
Datum odevzdání práce:	21. 12. 2017

1. **Aktuálnost (novost) tématu**
2. **Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody**
3. **Formální a systematické členění práce**
4. **Vyjádření k práci**

Od r. 2015 jsem byl povolán už potřetí k posouzení literárního projevu svrchu nadepsané autorky. Podruhé se jedná o práci kvalifikační. Třetí opus představovala soutěžní práce v doktorské sekci SVOČ (loňský ročník) vytvořená ve spoluautorství s Mgr. Lukášem Blažkem. Ve všech případech byla předmětem zpracování jedna a tatáž tematika, respektive její dílčí prvky nebo časové fáze. Autorka se retribuci ovšem věnovala i při jiných příležitostech: jednak v předcházejících ročnících SVOČ, jednak v příspěvku napsaném pro Právněhistorické studie sv. 45/2. Je zřejmé, že její erudice v pronikání do zvolené materie postupně rostla.

Posuzovaná práce není spisem zcela homogenního charakteru. Je složena ze dvou koncepčně odlišných částí a rozsáhlé partie zajímavých příloh. Druhá až pátá kapitola je věnována přípravě, hmotněprávnímu a procesněprávnímu obsahu, kritice nedostatků a souvisejícím předpisům velkého retribučního dekretu. Šestá až devátá kapitola se zaměřuje na průběh retribuce a statistické zpracování praxe dvou mimořádných lidových soudů včetně její revize. Tuto skladbu je třeba přijmout sice bez pochybností, naopak je tím správně ilustrován vztah mezi normativním zněním předpisu a jeho lokální aplikací, respektive realizací, nelze si však nepovšimnout, že název práce vyjadřuje právě jen obsah této druhé části práce, která je rozsahem (cca 75 str.) menší než partie o velkém retribučním dekretu (cca 100 str.), i když za použití příkladů ze spisů obou soudů. První část práce se tak do jejíh názvu nijak nepromítá. Jiné otazníky může v názvu vyvolávat použití pojmu „střední Čechy“. Územní obvod není určen ani administrativním, ani soudním uspořádáním, ale je pravděpodobně jen přibližně geografický. V prvním odstavci Závěru (str. 206) je naznačeno, že autorka si této skutečnosti byla vědoma. Samozřejmě, že ji mohl ovlivnit název grantu (viz str. 7), který pro léta 1945 – 1948 hovoří o „Středočeském kraji“, ale ten byl právně vytvořen až od počátku r. 1949.

Cíl práce naformulovala disertantka celkem dvakrát. V Úvodu uvedla, že cílem je doplnění dosavadní literatury o další dva mimořádné soudy, v Závěru zpřesnila, že cílem bylo statistické zpracování dat z jejich působení a o několí řádků níže dodala, že cílem bylo pořízení jmenných seznamů „které budou sloužit jako pomůcka pro badatele ke stejnojmenným fondům“ a vytvoření metodiky, podle které se „může postupovat i v budoucnosti při vytvoření nových seznamů k jiným MLS“. O metodice vypisování údajů ze soudních spisů se v práci pojednává na str. 23 – 31, ale ony jmenné seznamy (stíhaných osob) práce neobsahuje. Důvod je vyvětlen na str. 30. Každopádně je zřejmé, že práce je vlastně sekundárním produktem vytváření badatelských pomůcek k archivním fondům

MLS Praha, Mladá Boleslav a Kutná hora, respektive derivátem předpokládaných monografií Grantu GA UK, jejichž dosavadní výsledky byly oděny do tvaru disertace. Pokud práce porůznu obsahuje partie o MLS Praha, dodává disertantka, že je popsán „jen okrajově“, případně, že se jedná jen o doplňující sondu. Některá zjištění o úloze laického živlu v retribučním soudnictví se opakovaně (str. 9, str. 209) autorkou aktualizují až k návrhům na jeho odstranění ze soudobého soudního trestního řízení nebo alespoň změny ve způsobu výběru laických přísedících. Již několikrát jsem měl příležitost setkat se s přesvědčením dnešní generace doktorandů o přebytnosti laického prvku v dnešním trestním řízení.

Kapitoly druhá až pátá, které se zabývají velkým retribučním dekretem jsou zpracovány tradičními právněhistorickými metodami. Jak sama doktorandka uvádí (str. 9), rozhodla se zaměřit „na dva prvky“. Rozbor hlavních hmotněprávních ustanovení dekretu až po jejich aplikaci a na vliv laického prvku v retribučním soudnictví. Domnívám se, že především první problém se jí podařilo zpracovat velmi dobře, snad s jednou pochybností. Nedostatky dekretu předradila detailnímu rozboru jednotlivých skutkových podstat, ač logika věci by se spíše přikládala k opačnému pořadí. Ostatně sama píše, že nedostatky dekretu se objevily „až při jeho aplikaci“, respektive vážnější nedostatky se zjistily až „v květnu 1947 ...“ při závěrečných zprávách.

Druhý „prvek“, tj. laický vliv na vyšetřování a rozhodování předmětné delikvence byl ve výsledku zpracován ve výrazně menším rozsahu. Je samozřejmé, že účast laiků ve vyšetřovací fázi mohla být postižena jen rámcově, ale poznatky ze soudního rozhodování přinesly pravděpodobně mnohem méně než si autorka pravděpodobně slibovala a navíc nebyly zdaleka jednoznačné. Přehmaty vyšetřovacích komisí vycházely většinou najevo ještě před zahájením soudního jednání nebo během něho a byly žalobou nebo soudy vesměs vzaty v úvahu nebo korigovány a počty přehlasování soudců z povolání nejsou nijak početné ani demonstrativní. Jistě to nic nemění na skutečnosti, že laický hlas v retribuční silně přispěl ke konstrukci role laiků v zákoně o zlidovění soudnictví v r. 1948. Obecnější výnam přesahující zvolené téma má výklad o stavu soudnictví v poválečných letech a o problémech s jeho personálním obsazením (str. 120 – 123). Právě ten dnešním kritikům retribuční za každou cenu poskytuje obraz o reálném stavu čl. poválečné justice, v níž se válkou a okupací prohloubily mnohé negativní rysy existující ještě před likvidací ČSR v r. 1939. Retribuce nemohla být proto odlišná od stavu celého tehdejšího čl. soudnictví. V kap. 5, části 5.1. se pak opakuje na str. 114 a 116 totéž, tj. stížnost veřejného žalobce u mimořádného lidového soudu Mladá Boleslav včetně doslovně citovaných slov krátce za sebou. Obdobná opakování se v práci objevují i na jiných místech.

Průběh retribuční u dvou soudů jednou (Mladá Boleslav) určených v obsahu (str. 4) plným názvem, podruhé (Kutná Hora) zkratkou, naplňuje kapitoly šestou a sedmou. Oba soudy byly již v kvalifikačních pracích nižšího účelu zpracovány. Aspirace JUDr. Němečkové, jak z náznaků plyne, jsou výrazně vyšší (str. 206). Chce svým výsledkem ovlivnit další studium této materie, jak zpětně tak do budoucna a postihnout všechny mimořádné lidové soudy, i když jejich počet, asi jen shodou okolností, se v práci neuvádí. Hodlá tak činit především prostřednictvím navržené metodiky zpracování nesterilně zachovaného spisového materiálu. Druhá část disertace je tak spíše technokratického charakteru, právně sociologickým sběrem údajů z jednotlivých případů, jejich sumarizací a vyhodnocením. Přesvědčuje, vedle snahy o maximální využití inovativní metody právněhistorického studia, o značné trpělivosti disertantky, její kombinatorní vynalézavosti, ale také o pokoře před faktografií, která ji, jak předpokládám, často nutila k relativizaci vstupních odhadů a předpokladů. Autorka jistě odvedla také doborou práci všude tam, kde polemizuje se zjednodušenými dezinterpretacemi mediálně tradovaných epizod z období retribuční. Je jí

třeba dát za pravdu, že relativně konečné soudy založené na exaktních údajích lze vyslovit až tehdy, pokud by byly zpracovány všechny retribuční soudy.

Odevzdaný text by, podle mého názoru, žádal pečlivou celkovou revizi, aby z něho byly vytlačeny drobné ale poměrně početné prohřešky nejružnější povahy, včetně úsměvných formulací, že bylo nutné „projít“ publikaci J. Kuklíka (str. 13), „zpracovali kolektiv“ (str. 14) nebo „bylo obtížné sehnat“ starší právní předpisy. Rozhodně by tento krok prospěl výslednému obrazu práce.

Následně namátkově vybírám:

- str. 21 konec prvního odstavce, ne o 11 tisíc ale 11 tisících spisů
- str. 23 třetí odstavec, odsud Maďarů (?)
- str. 47 čtvrtý řádek od konce „dle § 94 odst. 3 Ústavy z roku 1920 chybí vztažné zájmeno, který stanovoval
- str. 50 první řádek, ne podle výsledky rozpravy, ale podle výsledků rozpravy
- str. 53 poslední odstavec, KSČ měla zájem ne „na to“ ale o to, aby...
- str. 67 druhý odstavec, ne zákonodárných sborů ale zákonodárné sbory
- str. 94 první odstavec, ne samosoudcem okresního soudců ale okresního soudu
- str. 139 tabulka, nadpis, nejde o sídla soudů MLS Mladá Boleslav ale o místa zasedání soudu, který má jediné sídlo v Mladé Boleslavi
- str. 232 Příloha 1, různé číslování obvodů okresních soudů v nákrese a v textu
- str. 239 Příloha 8, poznámka 53, v textu chybí ve znění platném od 9. července 1945 do 18. června 1946
- atd., atd.

Odborný zájem o studium retribuce má poměrně krátké dějiny, zatím cca 20 let. Účast doktorandky v nich zanechává výraznou stopu. Zda-li však bude znamenat zásadní zvrat v obsahu a hlavních závěrech dosavadního poznání, zůstává, alespoň pro mne a v tomto okamžiku, otázkou. Autorka se úspěšně vyrovnala s nároky kladenými na tento druh prací a proto:

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	ano
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Ano, ale příliš pomocníků v úvodním poděkování bylo lépe potlačit
Logická stavba práce	Velmi dobrá
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Maximální využití archivních zdrojů
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Nezpochybnitelná
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Výrazný podíl tabulkových partií
Jazyková a stylistická úroveň	Průměrná

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Doporučení/nedoporučení k obhajobě	práce	Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertační práce.
---	--------------	---